

İBRAHİM HAN

Osmanlı pâdişâhlarının on sekizincisi ve İslâm halîfelerinin seksen üçüncüsü. Birinci Ahmed Han ile Mahpeyker Kösem Sultanın oğlu olup, 1615 yılında doğdu. Bu adı taşıyan tek Osmanlı hükümdârıdır.

Ağabeyi Dördüncü Murâd'ın ölümünde, hayatta kalan tek Osmanlı şehzâdesiydi. Ağabeyinin genç yaşta ölümüne bir türlü inanmadı. Sultan olduğunu bildiren annesine ve paşalara; “Allahü teâlâ, pâdişâh kardeşimin ömrünü uzun etsin. Bize sultanlık lâzım değildir. Pâdişâh kardeşimin ömrüne duâcıyız.” dedi. Ancak, annesi ve devlet adamlarının ısrarı ile ağabeyi Sultan Dördüncü Murâd'ın nâşını gördükten sonra taht odasına geçti, Hırka-i Saâdet Dâiresinden getirilen hazret-i Ömer'in sarığı besmele ile başına sarıldıktan sonra ellerini açtı, ve; “Elhamdülillah, yâ Rab! Benim gibi zayıf bir kulunu bu makâma lâyük gördün. Saltanat günlerimde milletimi hoş-hâl eyle ve birbirimizden hoşnûd kıl” diye duâ ederek tahta oturdu (9 Şubat 1640).

Sultan İbrâhim Hanın tahta geçtiğinin ilk senesinde Mirgünoğlu hâdisesi vukû buldu. Dördüncü Murâd'ın İran Seferi sırasında Revân Kalesi kumandanı olan Emir Mirgünoğlu, kalenin fethinden sonra affedilerek Emirgân'da oturmasına müsâade edilmişti (Bugün Emirgân adı bu zâtın isminden dolaydır). Sefih, ayyaş ve ahlâksız bir kimse olan Mirgünoğlu, Sultan Dördüncü Murâd'ın ölümünü fırsat bilerek bölücü ve yıkıcı propagandalarla Müslümanları aldatmaya başladı. Bu faaliyetleri üzerine Sultan İbrâhim Han, yerinde bir kararla onu îdâm ettirdi. Hurûfler ve mülhidler, bundan dolayı İbrâhim Hana da düşman oldular. Çeşitli iftirâlarda bulundular. Öldürülen Mirgünoğlu'nu “Kesikbaş Evliyâ” diye propaganda âleti yaptılar. Böylece yalan ve uydurma hikâyelere inananlar, bu Müslüman Türk sultânına bilmeyerek iftirâ etmektedirler.

İbrâhim Han, bundan sonra dış meseleler ile ilgilenmeye başladı. 1637 yılında, Ruslar tarafından işgâl olunan Azak Kalesi üzerine bir ordu gönderdi. Kırım kuvvetlerinin de gelmesi üzerine Ruslar kaleyi teslim ettiler. Almanya sınırında ise, akıncılar, dâimî olarak Avusturya'ya akınlar düzenliyorlardı. 1641 yılında düzenlenen akında, Osmanlı akıncıları, Bavyera içlerine kadar ilerledi. Kuzey Bavyera'daki bazı kasabalar, Osmanlı hâkimiyetini kabul ettiler. Bu akınlardan büyük zarâra uğramaları üzerine İmparator Ferdinand, Osmanlı fetihlerini kabul ederek Zitvatorok Antlaşmasını yeniletmeye muvaffak oldu.

Diğer taraftan, Malta Saint-Jean Şövalyelerinin fırsat buldukça Türk ticâret gemilerine saldırmaları yüzünden, Sultan İbrâhim Han, onların en büyük sığınağı olan Girit Adasının fethini emretti. 20 Haziran 1645'te Sakız Adasından denize açılan Osmanlı donanması, 17 Temmuz'da Girit'in Hanya limanını fethetti. Hanya'nın Osmanlılar tarafından fethi, Avrupa'da büyük akisler uyandırdı. Almanya ve İtalya, asker göndererek Venedik'e yardım kararı aldılar. Bu sırada Hanya muhâfazasına getirilen Deli Hüseyin Paşa, harekâta devâmla Resmo Kalesini ele geçirdi. Osmanlı donanması muhârebeye devâm ederken, Sultan İbrâhim'in hal'i olayı meydana geldi.

1647'de Kara Mûsâ Paşanın ölümüyle sadâret makâmına getirilen Hezarpâre Ahmed Paşanın dikkatsiz ve adâletsiz davranışları, aleyhte büyük bir propaganda ve isyânı berâberinde getirdi. Bu arada Hurûfilerin Sultan İbrâhim Han aleyhine yaptıkları iftirâlar da hedefine ulaşmıştı. Nitekim, Hezarpâre Ahmed Paşa aleyhine olarak başlayan isyân, Sultan İbrâhim Hanın da tahttan indirilmesiyle sonuçlandı. Tahta, oğlu Dördüncü Mehmed Han çıkarıldı. İsyâncılar ve bunların önderi olan Sofu Mehmed Paşa, Sultan İbrâhim hayatta durdukça rahat edemeyeceklerini bildiğinden, kendisini şehid ettirdiler (18 Ağustos 1648).

Sultan İbrâhim, çok cömert ve lütufkâr olup, fakirlere, âcizlere ihsânlarda bulunurdu. Devrinde mâliye düzeltilip, milletin kıtlık çekmemesi ve isrâfın önlenmesi için fermanlar çıkarıldı. Beylerin zâlim olmaması ve halka zulüm yapmaması için çok dikkat ederdi. Halka zulüm yapan ister idâreci, ister halktan bir kişi olsun onunla mücâdele eder ve cezâsını şiddetle verirdi.

Halkın râhat ve huzurunu her şeyin üzerinde tutardı. Bir gün tebdîl-i kıyâfetle gezerken fırın önünde ekmek almak için uzun kuyruklar meydana geldiğini gördü. Saraya döner dönmez sadrâzama; "Tebaa-i şâhânemden hiç birisinin ekmek almak için bir dakika dahi beklemesine rızâm yoktur. Bir hoşça mukayyed olasin" diye emretmiştir. Bundan sonra da kuyruklar olmamıştır.

İbrâhim Han devrine kadar uzanan Osmanlı kaynaklarının bir tânesi hâriç, bu Sultân'ın akli dengesinde bozukluk olduğuna dâir hiçbir bilgi yoktur. Karaçelebizâde'nin Ravdat-ül-Ebrâr kitâbında yer alan Sultan'ın aleyhindeki bu yazı, onun, Sultan'ın tahttan indirilmesinde ve öldürülmesinde rolü bulunduğu, kindârlığı ile tanındığındandır. Bu târih, muteber kabul edilmemektedir. Târih, Sultan'ın deli olmadığını, iftirâlara uğradığını bildirmektedir.